LIVI/1994/00.03.02/2017
14.3.2017

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Liikenne- ja viestintävaliokunta perjantai 17.03.2017 klo 11:15 / VNS 1/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Liikenneviraston asiantuntijalausunto liittyen Valtioneuvoston selontekoon kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta

Liikenneviraston menestyminen edellyttää, että sen toiminta on niin ekologisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisesti kestävällä pohjalla ja niiden kehityksen tulee olla keskenään tasapainossa. Liikennevirasto on määritellyt roolinsa ja vastuunsa kestävän liikenteen ja väylänpidon kokonaisuudessa.

Ekologisesti kestävässä liikenteessä ja väylänpidossa lähiajan painopisteenä on **kasvihuonekaasupäästöjen** vähentäminen. Myös ilmastonmuutokseen sopeutumistoimia tehdään jatkuvasti.

Taloudellisesti kestävässä liikenteessä ja väylänpidossa korostuu Liikenneviraston vastuu infra-alan merkittävänä **hankkijana**. Hankintaa kehitetään edelleen ottamaan huomioon kestävän liikenteen kokonaisuudet.

Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä liikenne ja väylänpito on turvallista, tasa-arvoista ja elinympäristön viihtyvyyttä lisäävää. **Turvallisuus** on Liikenneviraston toiminnan lähtökohta. Tasa-arvoinen liikkuminen ja kuljettaminen mahdollistetaan, myös liikkumistarpeen vähentämistä edistetään. Aktiivinen **asiakastarpeiden** selvittäminen ja ratkaisujen yhteistyössä etsiminen on Liikenneviraston tapa toimia. Liikennevirasto on työnantajana ja tilaajana vastuullinen ja varmistaa henkilöstönsä hyvinvoinnin, toimitusketjun eettisyyden ja harmaan talouden torjunnan. Avoin viestintä ja vuorovaikutus on tapa toimia.

Kestävän kehityksen edistäminen eli yhteiskuntavastuu on osa Liikenneviraston päivittäistä työtä ja päätöksentekoa. Liikenneviraston yhteiskuntavastuun teemoissa korostuvat asiat, joihin Liikenneviraston toiminnalla on merkittävimmät vaikutukset ja joita viraston sidosryhmät pitävät tärkeimpinä tehtävinä.

- Asiakaslähtöisyys
- Yhteiskunnallisen muutoksen rakentaminen ja tukeminen
- Turvallisuus
- Kestävä liikkuminen, kuljettaminen ja väylänpito
- Vastuulliset hankinnat ja taloudenpito
- Henkilöstö

Liikennevirasto
PL 33, 00521 Helsinki
Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki
Puhelin 0295 34 3000
Faksi 0295 34 3700
etunimi.sukunimi@liikennevirasto.fi
kirjaamo@liikennevirasto.fi
www.liikennevirasto.fi

Toiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi entisestään Liikennevirasto on aloittanut yhteiskuntavastuun systemaattisen raportoinnin vuosittain. Ensimmäinen vuoden 2015 yhteiskuntavastuuraportti on julkaistu keväällä 2016. Viime vuotta koskeva raportti on parhaillaan viimeistelyssä.

Asiakaslähtöisestä toimintatavasta esimerkkinä toimii Liikenneviraston työ korjausvelan vähentämiseksi. Suomen väyläverkko on päässyt rapistumaan sen kunnossapitoon osoitetun niukan rahoituksen seurauksena. Valtion omistuksessa olevan väyläverkon korjausvelan määrä on tällä hetkellä noin 2,5 miljardia euroa. Korjausvelan vähentämiseksi on Liikennevirastossa laadittu kolmivuotinen korjausohjelma, jonka kohteita valittaessa on käyty laajaa asiakasvuoropuhelua erityisesti elinkeinoelämän (rahdinantajat, kuljetusyritykset ja elinkeinoelämän etujärjestöt) kanssa.

Hallinnonalan ekologiseen kestävyyteen liittyvää työtä ohjaavat liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan Liikenteen ympäristöstrategia 2013-2020 sekä siitä johdetut virastokohtaiset toimintalinjat ja ohjelmat. Tuore valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 esittää aiempaa tiukempia linjauksia eri toimialoille ja kansallista keskipitkän aikavälin ilmastopoliittista suunnitelmaa valmistellaan. Liikenteen osalta energia- ja ilmastostrategian linjauksena on tehdä koko liikennejärjestelmästä pitkällä aikavälillä erittäin vähäpäästöinen.

Liikennevirasto on täsmentänyt omia toimenpiteitään kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Toiminnan painopisteet ovat vaikuttaminen
- käyttövoimiin (fossiilisten polttoaineiden korvaaminen muilla vaihtoehdoilla)
- kulkutapa- ja kuljetusmuotojakaumaan sekä
- henkilö- ja tavaraliikenteen ja infran energiankulutuksen vähentämiseen ja energiatehokkuuden parantamiseen.

Näihin painopisteisiin liittyvät keskeisimmät toimenpiteet on sisällytetty sekä liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenneviraston väliseen tulossopimukseen, että yksityiskohtaisemmin Liikenneviraston sisäisiksi tulostavoitteiksi.

Kestävän kehityksen toimenpideohjelman painopiste 1 – Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi
Liikenneviraston toiminta energia- ja ilmastostrategian toimeenpanemiseksi ja päästövähennysten edistämiseksi on tarkemmin kuvattu Kestävämpää liikennettä ja väylänpitoa – Katse kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä –selvityksessä (Liikenneviraston julkaisu 2016) ja Liikenneviraston ympäristöohjelmassa 2015-2018 (Liikenneviraston toimintalinjoja 3/2015).

Liikennejärjestelmän energiatehokkuutta parannetaan mm. vaikuttamalla **kulkutapa- ja kuljetusmuotojakaumaan** tavoitellen niissä kestäviä logistisia ketjuja ja matkoja ovelta ovelle. Liikenteeseen pitkällä aikavälillä vaikuttavat ratkaisut tehdään liikennejärjestelmän sekä maankäytön suunnittelussa, joihin Liikennevirasto osallistuu aktiivisesti kaikilla suunnittelun tasoilla. Kestävää logistiikkaa edistetään esimerkiksi etsimällä yhteistyössä asiakkaiden kanssa parhaita ratkaisuja ja parantamalla väylästön kuntoa.

Uusien palveluiden syntyä edistetään avaamalla dataa, parantamalla tietojen ja palveluiden laatua ja kehittämällä palvelun tuottajille Liikennekaaren (1. vaihe/tietoasetus) edellyttämät tietojärjestelmät. Kokeilujen ja pilottien avulla luodaan uusia innovaatioita palvelumarkkinoille. Kävelyn, pyöräilyn, joukkoliikenteen ja muiden yhteiskäyttöisten kulkutapojen toimintaedellytyksistä huolehditaan ja liikenteen automaatiokehitystä edistetään aktiivisesti.

Liikenteen ja väylänpidon energiankulutuksen vähentämisessä ja energiatehokkuuden parantamisessa keskeisimpinä Liikenneviraston keinoina ovat hankintojen kehittäminen energiatehokkuutta edistäväksi, huonokuntoisten väylien parantaminen ja liikenteen energiankulutusta vähentävä väylänpito. Myös vesiliikenteen reittien optimoinnilla voidaan parantaa energiatehokkuutta. Energiatehokkuuden kehittäminen digitalisaation ja automatisaation avulla on kokonaisuus, johon lähivuosien T&K –työssä haetaan konkreettisia kehityskohteita.

Hallituksen kärkihankkeen, kiertotalouden, edellytysten parantamiseksi on Liikenneviraston infrahankkeissa jo useita vuosia kehitetty menettelyjä, joilla neitseellisten raaka-aineiden käyttöä voidaan vähentää. Kehitetyissä resurssiviisaissa toimintamalleissa on uusiomateriaalien hyötykäyttöä pystytty lisäämään merkittävästi ja samalla vähennetty rakentamisen ja kunnossapidon kasvihuonekaasupäästöjä.

Liikennevirasto vauhdittaa omalta osaltaan kestäviä julkisia hankintoja. Liikennevirasto on vuodesta 2010 lähtien teettänyt eri liikennemuotojen, liikenteen (pois lukien ilmailu) ja väylänpidon hiilijalanjäljestä valtakunnallisia laskelmia. Liikenneviraston rakentamisen ja kunnossapidon CO2-päästövähennysten ohjauksessa hyödynnetään jatkossa kansainvälisesti kehitettyjä infrarakentamisen standardeja.

Selonteon toimenpiteessä 1.5 on mainittu hallitusohjelman 5 %:n tavoite innovatiivisille hankinnoille. Liikennevirasto on asettanut innovatiivisille hankinnoilleen tiukemman 10 %:n tavoitteen. Hankinnat nähdään Liikennevirastossa tärkeänä ja tehokkaana välineenä edistää yhteiskunnallisesti merkittäviä tavoitteita ja käydä markkinavuoropuhelua. Liikennevirasto hankintojen vuotuinen arvo on noin 1,6 miljardia euroa ja niiden kautta Liikennevirasto työllistää välillisesti noin 12 000 ihmistä.

Uusien käyttövoimien edistämisessä Liikenneviraston rooli on mahdollistava. Uusien käyttövoimien infra rakentuu markkinaehtoisesti, mutta Liikennevirasto edistää omilla toimillaan infran kehittymistä. Biotalouden raaka-ainekuljetusten toimivuus varmistetaan kunnostamalla raakapuuterminaaleja ja kuormauspaikkoja sekä parantamalla huonokuntoisia sorateitä sekä muuta biotaloutta tukevaa tieverkkoa.

Kestävän kehityksen toimenpideohjelman painopiste 2 – Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi

Liikennevirasto edistää omilla päätöksillään kaikkien liikkujien ja kuljetusten tasa-arvoisuutta, turvallisuutta ja liikennejärjestelmän toimintavarmuutta. Turvallisuusasiat ovat tärkeä osa Liikenneviraston päivittäistä toimintaa ja johtamista. Liikennevirasto tunnistaa

toimintaansa ja liikenneverkkoon kohdistuvia uhkia, ennalta-ehkäisee vaaratilanteita, minimoi poikkeamien vaikutuksia ja nopeuttaa häiriöistä palautumista. Panostukset turvallisuuteen edesauttavat matkojen ja kuljetusten sujuvuutta ja täsmällisyyttä.

Liikennevirasto tekee aktiivista yhteistyötä alan osaamisen kehittämiseksi. Liikenneinfrastruktuurin ja koko liikennealan uudistumisen vaikutukset kestävän kehityksen tavoitteisiin ovat huomattavat ja uudet toimintatavat tarjoavat myös tulevaisuudessa työtä ja taloudellisia mahdollisuuksia. Yhtenä esimerkkinä alan osaamisen kehittämisestä on Liikenne- ja viestintäministeriön, Trafin, Liikenneviraston ja Metropolia Ammattikorkeakoulun älykkäämpään liikkumiseen tähtäävä tutkimushanke, jota vetää Helsingin yliopiston dosentti, Metropolian yliopettaja KT Arto O. Salonen.

Kun digitaalisuuden mahdollisuuksia yhdistetään liikkumisen uusiin palveluihin ja työn tekemisen ajasta ja paikasta riippumattomiin ratkaisuihin, edistetään mobiilia työskentelyä ja toisaalta vähennetään matkustamista. Näin edistetään alueellista tasa-arvoa ja mahdollistetaan työelämässä mukana olemista erilaisissa elämäntilanteissa. Liikennevirasto on omassa työssään ottanut uuteen tekniikkaan ja nykyaikaisen työelämän luottamuskulttuuriin perustuvia menettelyjä käyttöön ja jatkaa kokeiluita.

Kansalaisten tukemista digitalisoituvassa yhteiskunnassa on edistetty muiden muassa liikenne- ja viestintäministeriön MaaS (Mobility as a service) ja esteettömyys –hankkeessa, jossa rakennettiin toimenpideohjelma MaaS –palveluiden esteettömyyden varmistamiseksi (julkistus huhtikuussa).

Liikenneviraston näkökulmasta Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta pitää sisällään kattavan kokonaisuuden toimenpiteitä, joita myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on tunnistettu. Toimenpiteitä on lähdetty edistämään käytännön tasolla. Tavoitteiden toteuttaminen ja toimien vaikuttavuuden arviointi edellyttää mm. väylänpidon prosessien uudelleen arviointia ja kokonaisvaltaista CO_2-päästöjen minimoimista kaikissa viraston toimissa suunnittelusta rakentamiseen ja edelleen kunnossapitoon. Hankintaprosessien kehittäminen vähäpäästöisyyttä tukevaksi katsotaan erittäin tärkeäksi. Liikenneviraston rooli on monella tapaa muiden yhteistyökumppaneiden toimia tukeva ja mahdollistava.

Kehityspäällikkö Asta Tuominen

Liikenteen palvelut ja älyliikenne

Jakelu Liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Antti Vehviläinen
Virpi Anttila
Mirja Noukka

14.3.2017

Rami Metsäpelto
Miia Apukka
Arto Hovi
Katri Kallio
Tuula Säämänen
Virpi Kangasniemi
Laura Kuistio
Hannu Mäkikangas